

Mastitisverwekker uit jaren '70

GD-tankmelkonderzoek toont de terugkeer van mastitisverwekker agalactiae

De eerste resultaten van het GD-tankmelkonderzoek naar uiergezondheid toonden de aanwezigheid van de mastitisverwekker *Streptococcus agalactiae*. De eenvoudig te bestrijden, maar besmettelijke ziekteverwekker zorgde dertig jaar geleden voor veel problemen.

Hoe krijg je veehouders zover dat ze een melkmonster nemen en opsturen voor onderzoek om de mastitisverwekkers te achterhalen? Otlis Sampimon, specialist uiergezondheid bij de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD), legt in één zin uit waarom GD afgelopen zomer startte met het GD-tankmelkonderzoek uiergezondheid. 'In Noord-Amerika is al veel ervaring met onderzoek op tankniveau naar mastitisverwekkers, maar wij hebben een jaar onderzoek nodig gehad om uit te vinden hoe we de techniek ook praktisch konden toepassen voor bedrijven in Nederland', vertelt GD-dierenarts en uiergezondheidsspecialist Richard Olde Riekerink. 'Via een melkmonster uit de tank kunnen we nu niet alleen mastitisverwekkers aantonen, maar met behulp van celgetaluitslagen en informatie op koeniveau kunnen we ook een oorzaak aanwijzen en advies geven richting de veehouder. We lopen nu voorop in onderzoek en grootschalige toepassing.'

Agalactiae niet verdwenen

De eenvoud van de test – tien keer per jaar neemt de melkfabriek automatisch een melkmonster – moedigde inmiddels al 2800 veehouders aan om deel te nemen aan het programma. 'Het is een "early warning"-systeem', legt Sampimon uit. 'Je krijgt tijdig een indicatie van wat er aan de hand is op je bedrijf op het gebied van uiergezondheid. Naar aanleiding van de uitslag op tankniveau kun je op koeniveau onderzoek doen en maatregelen treffen.'

De eerste onderzoeksresultaten zijn bekend en brengen volgens de specialisten goed in beeld welke mastitisverwekkers op de Nederlandse bedrijven aanwezig zijn (tabel 1). Het tankmelkonderzoek

toont vooralsnog uitslagen van vier ziekteverwekkers: de omgevingsgebonden bacteriën streptokokken en coliformen en de koegebonden bacteriën *Staphylococcus aureus* en *Streptococcus agalactiae*. Vooral de aanwezigheid van de laatste, *agalactiae*, is ondanks de bescheiden 1,5 procent opmerkelijk te noemen volgens Sampimon. 'Dit is een mastitisverwekker die in de jaren zeventig en tachtig zorgde voor koeien met een hoog celgetal. Aangenomen werd dat *agalactiae* verdwenen was, omdat de bacterie erg gevoelig is voor penicilline en goed te bestrijden is.'

Streptococcus agalactiae veroorzaakt weinig zichtbare mastitis, maar zorgt wel voor een hoog celgetal. Een goede droogstand met gebruik van droogzettingoren kan al voor verdwijnen van de ziekteverwekker zorgen. Het probleem is dat *agalactiae* erg besmettelijk is. Omdat het een koegebonden ziektekiem is, vindt overdracht met name plaats in de melkput. 'De verrassende aanwezigheid – we toonden in 38 tankmelkmonsters *agalactiae* aan – zagen we op diverse soorten bedrijven, beslist niet alleen op probleembedrijven. Meer koeverkeer door veeaanloop bij groeiende bedrijven, verminderde aandacht voor de individuele koe of een haperende melktechniek bij een automatisch melksysteem, zoals een slechte tepeldesinfectie, hebben er mogelijk aan bijgedragen dat *agalactiae* weer de kop opsteekt', aldus Olde Riekerink.

Een groot probleem hoeft het volgens Sampimon niet te zijn, omdat uitroeien betrekkelijk eenvoudig kan met penicilline. 'Na aantonen van de ziekteverwekker is het zinvol om van alle koeien met

een celgetal boven de honderd een melkmonster te nemen om te kijken welke dieren de verwekker met zich meedragen.' Die honderd lijkt een wel erg strakke grens, maar dat is volgens Sampimon beslist noodzakelijk. 'Eén dier in de veestapel met *agalactiae* kan binnen een paar weken de hele veestapel besmetten.'

Klebsiella

De scores van de eerste ronde liggen volgens Olde Riekerink in de lijn der verwachting. 'We geven veehouders aan dat er minimaal drie onderzoeken gedaan moeten zijn voordat er conclusies op bedrijfsniveau getrokken kunnen worden. Dankzij meerdere onderzoeken krijg je ook een beeld van het verloop van de aanwezigheid van de mastitisverwekkers.' Voorlopig vindt er nog onderzoek plaats op vier ziekteverwekkers, maar GD werkt ook hard aan een test die *Klebsiella* (onder andere afkomstig van tweede soort zaagsel) kan aantonen.

Volgens Sampimon zit de kracht van tankmelkonderzoek vooral in het monitoren en het voorspellend vermogen. 'Ik ben erg nieuwsgierig naar de resultaten in mei en juni. We hebben het in de zomermaanden altijd over histestress en de verhoogde kans op uierontsteking. Via tankmelk kun je de omgevingbacteriën zien toenemen en dus ook een waarschuwing geven: jongens let op, je zit in de gevarezone.'

Jaap van der Knaap

Koeienbloempjes

Nico Bons, melkveehouder te Ottoland:

'Ik wil gewoon goed op mijn koeien passen. Ze zijn van mij afhankelijk. En als je goed voor je vee zorgt, gaan dieren ook langer mee. Ik kan er dan ook slecht tegen als boeren hun zieke koeien maar laten begaan en zo nodig afvoeren. Hier worden koeien alleen afgevoerd als ze niet meer vruchtbaar willen worden.' (Mm)

Theo Lam, projectleider UGCN:

'Kort door de bocht geredeneerd is er één belangrijk aandachtspunt: hygiëne.' (NO)

Hinke Fiona Cnossen, foktechnisch inspecteur Stichting Zeldzame Huisdierrassen:

'De zoektocht naar agrariërs die wel wat zien in Friese roodbonte koeien gaat onverminderd voort, ondanks het feit dat de landelijke subsidie is gestopt. De voordelen van deze koeien zijn volgens ons duidelijk, maar Fries roodbont heeft niet de kans om zich te bewijzen.' (NO)

Nico Bons:

'Ik vergelijk een grote show wel eens met de Olympische Spelen. Je bent je heel lang aan het voorbereiden en op die ene dag moet het er allemaal uitkomen. Op zo'n dag ben ik dan ook helemaal gefocust en heb ik weinig tijd voor andere mensen, waardoor ik wel eens voor arrogant word versleten.' (Mm)

Adolf Langhout, directeur ALH Genetics:

'Laat ik zeggen dat het bij rood-

bont anders is dan bij zwartbont. De roodbonten in Nederland hebben beter gevaren, daar loopt beslist wel wat leuk materiaal van rond.' (Hp)

Bartele Verbeek, manager marktontwikkeling Alta:

'Het lijkt misschien dat een slechtere dracht zal leiden tot meer rieten per koe. Maar een goede productiviteit zorgt voor meer vertrouwen in de veeverbetering. Dit vertrouwen zorgt ervoor dat melkveehouders eerder wat duurder rieten kopen. Dat verbetert het genetisch niveau van de Nederlandse rundveestapel.' (NO)

Alexander Rinnooy Kan, voorzitter SER:

'Je kunt als samenleving niet van agrarische ondernemers vragen zo te werken dat het landschap niet wordt geschaad, de koeien in de wei te houden. De sector heeft een eigen bedrijfseconomische verantwoordelijkheid en heeft een wereldmarkt te bedienen.' (NRC)

Ronald Plasterk, minister van Cultuur:

'Als kunstenaars niet rond kunnen komen van scheppingen, die ze zelf de moeite waard vinden, kunnen ze er ook voor kiezen om bijvoorbeeld koeien te gaan schilderen omdat daar een markt voor is.' (NRC)

Marleen Felius, koeienschilderes:

'Heeft minister Plasterk dat echt gezegd? Dat kunstenaars die niet van hun werk kunnen leven, dan maar koeien moeten schilderen? Niet te geloven! Koeien zijn in, ja, dat klopt. Dat heeft de minis-

ter goed gezien. En er zijn ook steeds meer mensen die ze gaan schilderen, maar veel van hen kunnen dat helaas niet. Plasterk suggestie is dat iedereen het kán, koeien schilderen. Dat irriteert me.' (Nb)

Petra Beerda, zoogdierenhoudster te IJlst:

'Roodbonte Friese koeien moeten weer economische betekenis krijgen, willen ze voortbestaan. Eat it, or loose it. Het moet uit kunnen om de koeien te houden, anders doet niemand het en zijn ze verloren.' (LC)

Gerda Verburg, minister van Landbouw:

'Boeren zijn de auteurs van het Nederlandse landschap. Ze leven ervan en zijn dus als geen ander gemotiveerd het landschap mooi te houden.' (NRC)

Kris Goossens, melkveehouder te Meerhout:

'Ik hoef de koeien niet te groot. Als ze maar voldoende breedte hebben en als ze maar harde benen hebben. Dat zijn de koeien die het gemakkelijk volhouden in de stal.' (Hp)

Gerrit Vlug, melkveehouder te Watergang:

'We proberen duurzame koeien te fokken, maar we hebben ook veel geduld met onze dieren. Als een oudere koe iets mankeert, gaan we heel lang door haar weer fit te krijgen. Maar we zijn geen verzorgingshuis. Op een gegeven moment houdt het op.' (NO)

Bronnen: Melkveemagazine (Mm), Nieuwe Oogst (NO), NRC Handelsblad (NRC), Noorderbreedte (Nb), Hlplus! (Hp), Leeuwarder Courant (LC)